Definisi Bid'ah Mengikut Ahlul Sunnah wal Jamaah

Oleh
Sheikh Gibril Fouâd Ḥaddâd

Tulisan ini terbahagi kepada dua bahagian:

I. Definisi Bid'ah oleh Imam al-Shafi'e (ra)
II. Pembahagian Bid'ah di kalangan Ahlul Sunnah wal Jamaah dan selainnya.

I. Definisi Bid'ah Mengikut Imam Shafi'e:

Sumbangan besar Imâm al-Shâfi`î (ra) dalam ilmu Usul al-Fiqh ialah pembahagian beliau terhadap makna 'perkara baharu' (*al-bid'ah*) dan 'perkara baharu yang diadakan' *(al-muḥdathât)* iaitu samada 'baik' atau 'buruk bergantung kepada samada perkara itu selari dengan Shari'at. Ini diriwayatkan secara Sahih dari dua muridnya yang terkenal pada zaman akhir kehidupan beliau iaitu, pakar ḥadith Mesir, Ḥarmala ibn Yaḥyâ al-Tujaybî dan al-Rabî` ibn Sulaymân al-Murâdî:

Ḥarmala menyebut, "Aku mendengar Imam al-Shâfi'e(ra) berkata:

"Bid'ah itu dua jenis *(al-bid'atu bid`atân)*"

"Bid'ah yang dipuji *(bid'ah maḥmûdah)* dan bid'ah yang dikeji *(bid'ah mazmûmah).* Apa yang selari dengan Sunnah itu dipuji *(maḥmûdah)* dan apa yang bertentangan itu dikeji *(mazmûmah).*"

Beliau menggunakan dalil dari kenyataan Saidina 'Umar ibn al-Khaṭṭâb (ra) kepada jemaah yang mengerjakan Sembahyang Terawih di bulan Ramaḍân dengan katanya: "Alangkah cantiknya bid'ah ini!"[1]

Al-Rabî` juga meriwayatkan kenyataan yang sama bahawa Imam Al-Shâfi`î berkata kepada kami:

'Perkara baharu yang diada-adakan itu dua jenis *(al-muḥdathâtu min al-umûri ḍarbân)*:

Pertama, perkara baharu yang bercanggah dengan al-Qur'ān atau Sunnah atau *athar* Sahabat atau ijmâ' para ulamā', maka bid'ah itu adalah sesat *(fahâdhihi al-bid'atu ḍalâlah).*

---

[1] Diriwayatkan dari Ḥarmala oleh Abû Nu`aym dengan sanad dari Abû Bakr al-Ājurrî dalam *Ḥilyat al-Awliyâ'* (9:121 #13315=1985 edisi. 9:113) dan dinukilkan oleh Abû Shâma dalam *al-Bâ`ith `alâ Inkâr al-Bida` wal-Ḥawâdith* (edisi Riyadh 1990, hal. 93), Ibn Rajab dalam *Jâmi` al-`Ulûm wal-Ḥikam* (hal. 267= edisi Zuḥaylî. 2:52= edisi Arna'ût, 2:131=saḥîḥ), Ibn Ḥajar dalam *Fatḥ al-Bârî* (edisi 1959, 13:253), al-Turṭûshî dalam *al-Ḥawâdith wa al-Bida`* (hal. 158-159), dan al-Shawkânî, *al-Qawl al-Mufîd fî Adillat al-Ijtihâd wa al-Taqlîd* (edisi 1347/1929 hal. 36). Riwayat dari Saidina `Umar disebut oleh Imam Mâlik dalam *al-Muwaṭṭa'* dan al-Bukhârî dalam *Ṣaḥîḥ Bukhari.*

Kedua, ialah perkara baharu yang diadakan dari segala kebaikan *(mâ uḥditha min al-khayr)* yang tidak bertentangan dengan mana-mana pun di atas, dan ini bukan bid'ah yang dikeji *(wahâdhihi muḥdathatun ghayru madhmûmah)*. `Umar (ra) berkata terhadap sembahyang Terawih berjemaah di bulan Ramadhan: "Alangkah cantiknya bid'ah ini!" bermaksud bahawa 'perkara baharu' yang diada-adakan yang belum ada sebelum ini, tetapi ianya tidak bercanggah dengan perkara di atas (Al-Qur'ān, Sunnah, *athār* Sahabat dan *Ijmā*')."'[2]

Oleh itu, Imam al-Shâfie telah meletakkan suatu kriteria asas, yang perlu digunakan dalam menjatuhkan hukum terhadap sesuatu 'perkara baharu'.

Sehubungan dengan itu Imâm al-Haytamî, Qâḍî Abû Bakr Ibn al-`Arabî, dan Imâm al-Lacknawî seterusnya menyambung:

> "*Bid'ah dari segi Shari'atnya ialah apa jua perkara baharu yang diadakan yang bertentangan dengan hukum yang diturunkan Allah, samada berdasarkan dalil-dalil yang nyata atau pun dalil-dalil umum*"[3]

> "*Hanya Bid'ah yang menyalahi Sunnah sahaja yang dikeji*"[4]

> "*Bid'ah ialah semua perkara yang tidak wujud dalam tiga kurun pertama Islam dan di mana ianya tidak mempunyai asas bersumberkan empat sumber hukum Islam*"[5]

Kesimpulannya, ianya tidak memadai bagi sesuatu perkara itu dikira 'bid'ah' [dan sesat] hanya semata-mata kerana ianya 'perkara baharu'; tetapi ianya perlulah juga di masa yang sama bertentangan dengan Islam.

Al-Bayhaqî mengulas kenyataan al-Rabî :

Begitu juga dalam hal perdebatan aqidah (*kalâm*) dengan pereka bid'ah, apabila mereka ini mula mendedahkan perbuatan bid'ah (penter: dalam aqidah) mereka kepada masyarakat awam. Walaupun kaedah *kalām* merupakan 'perkara baharu' namun ianya dipuji (*maḥmudah*) kerana ianya bertujuan untuk mendedahkan kepalsuan pereka bid'ah itu, seperti mana yang kita sebutkan sebelum ini. Rasulullah ﷺ dan begitu juga para Sahabat ditanya soalan berhubung dengan Qada' dan Qadar, yang jawapannya sepertimana telah sampai kepada kita hari ini. Namun pada masa itu, para Sahabat sudah berpuas hati dengan jawapan yang diberikan oleh Rasulullah ﷺ. Namun sebaliknya di zaman kita ini pereka bid'ah tidak lagi berpuas hati dengan jawapan yang sampai kepada kita (daripada Rasulullah ﷺ dan para Sahabat), dan mereka tidak lagi menerimanya. Oleh itu bagi menangkis serangan mereka, yang mereka sebarkan kepada umum, perlu bagi kita berhujah

---

[2] Diriwayatkan dari al-Rabî` oleh al-Bayhaqî di dalam *Madkhal* dan *Manâqib al-Shâfi`î* beliau (1:469) dengan sanad sahih sepertimana yang disahkan oleh Ibn Taymiyyah dalam *Dâr' Ta`âruḍ al-`Aql wa al-Naql* (hal. 171) dan melalui al-Bayhaqî oleh Ibn `Asâkir dalam *Tabyîn Kadhib al-Muftarî* (edisi Kawtharî, hal. 97). Dinukilkan oleh al-Dhahabî dalam *Siyar* (8:408), Ibn Rajab dalam *Jâmi` al-`Ulûm wal-Ḥikam* (p. 267= edisi Zuḥaylî. 2:52-53=edisi Arna'ût. 2:131 ṣaḥîḥ), dan oleh Ibn Ḥajar dalam *Fatḥ al-Bârî* (1959 ed. 13:253).

[3] Al-Haytamî, *al-Tabyîn fî Sharḥ al-Arba`în* (hal. 32)

[4] Ibn al-`Arabî, *`âriḍat al-Aḥwadhî* (10:147)

[5] Cf. al-Lacknawî, *Iqâmat al-Ḥujjah* (hal. 12)

menggunakan kaedah pembuktian yang diterimapakai oleh mereka sendiri. Dan sesungguhnya kejayaan itu datangnya dari Allâh jua.[6]

Ini merupakan pembelaan Imâm al-Bayhaqî secara terang-terang terhadap keperluan *kalâm* dan sifatnya yang selari dengan tuntutan Sunnah demi mempertahankan [Islam] dari pereka bid'ah. Pendirian yang hampir sama juga boleh dilihat di kalangan para Imam besar seperti Ibn `Asâkir, Ibn al-Ṣalâh, al-Nawawî, Ibn al-Subkî, Ibn `Âbidîn dan lain-lain.

II. Pembahagian Bid'ah di kalangan 'ulama' Ahlul Sunnah wal Jamaah dan selainnya

(a) Definisi Imam al-Ghazâlî

Ḥujjatul Islâm Imam al-Ghazâlî ketika mengulas perbahasan berhubung dengan penambahan 'titik' pada huruf ayat-ayat al-Qur'ān dengan katanya:

> Hakikat bahawa ianya perkara baharu yang diadakan *(muḥdath)* tidak menghalang ini semua. Berapa banyak perkara baharu yang diadakan tetapi ianya baik!, seperti mana sembahyang Terawih secara berjemaah. Ianya adalah antara bid'ah Saidina`Umar (ra) tetapi ianya adalah bidôah yang baik *(bid'ah ḥasana)*. Bid'ah yang keji ialah yang bertentangan dengan Sunnah Rasulullah ﷺ atau yang boleh membawa kepada perubahan Sunnah itu. [7]

(b) Definisi Qâḍî Abû Bakr ibn al-'Arabî al-Mâlikî

Qâḍî Abû Bakr Ibn al-`Arabî ketika mengulas berhubung dengan bid'ah berkata:

Ketahuilah! – Moga Allah menganugerahkan kamu ilmu! – bahawa bid'ah itu ada dua jenis (*al-muḥdathâtu ḍarbân*):

(i) Perkara baharu yang diadakan yang tiada asas [agama] melainkan mengikut hawa nafsu sesuka hati. Ini ada jenis yang salah, dan

(ii) Perkara baharu yang diadakan selari dengan apa yang sudah disepakati. Seperti Sunnah para Khulafâ' dan para Imam-imam besar. Perkara baharu yang diadakan dan bid'ah bukanlah keji kerana ianya 'baharu' (*muḥdath*) [baharu yang tiada sebelum ini] atau semata-mata dipanggil 'bid'ah', dan tidak juga kerana maknanya! Allâh Yang Maha Agung berfirman:

"Tidak datang kepada mereka peringatan yang baharu (*muḥdath*) dari Tuhan mereka" (21:2)

[6] Al-Bayhaqî, *Manâqib al-Shâfi`î* (1:469)
[7] Al-Ghazzâlî, *Iḥyâ' `Ulûm al-Dîn* (1:276)

dan Saidina `Umar (ra) berkata: "Alangkah cantiknya bid'ah ini!" Sebaliknya, bid'ah yang bertentangan dengan Sunnah itu yang dikeji atau perkara baharu yang diadakan yang membawa kepada kesesatan itu yang dicela.[8]

(c) Definisi Ibn Ḥazm al-Ẓāhirī

Ibn Ḥazm al-Ẓâhirî berkata:

Bid'ah dalam al-Din ialah apa jua yang datang kepada kita yang tiada disebutkan di dalam al-Qur'ân dan Hadith Rasulullâh ﷺ, melainkan seseorang itu diberi ganjaran pada sebahagiannya, dan mereka yang melakukannya dimaafkan jika mereka berniat baik. Di antaranya adalah yang diberi ganjaran dan dikira baik (*ḥasan*), apa yang pada asalnya diharuskan ("*mâ kâna aṣluhu al-ibâḥa*") sepertimana yang diriwayatkan oleh Saidina`Umar (ra): "Alangkah baiknya bid'ah ini!"

Ia jelas merujuk kepada semua amalan kebaikan yang dinyatakan oleh *nasṣ* (al-Qur'ān dan Hadith) secara umum akan galakan melakukannya, walaupun amalan berkenaan itu tidak disebutkan dalam *nasṣ* secara khusus. Di antaranya juga ada yang dikeji dan tidak dibolehkan apabila ada dalil-dalil yang melarangnya. [9]

(d) Definisi Ibn al-Jawzī

Ibn al-Jawzî menyatakan perkara yang sama dalam kitabnya Talbîs Iblîs:

> "Ada sesetengah perkara baharu (*muḥdathât*) diamalkan yang tidak berlawanan dengan Shari'at atau menyalahinya, mereka [para Salaf] melihat ianya tidak mengapa untuk diamalkan, seperti tindakan Saidina Umar mengumpulkan orang bagi mendirikan sembahyang Terawih di bulan Ramad.ân, kemudian itu beliau berkata: `Alangkah baiknya Bid 'ah ini!'"

(e) Definisi Ibn al-Athîr al-Jazarî

Pakar perkamusan Ibn al-Athîr menyebut di dalam kitabnya, *al-Nihâyah fî Gharîb al-Ḥâdîth wal-Athar* menyebut:

Bid'ah itu ada dua jenis: bid'ah yang berpetunjuk (*bid'atu hudâ*) dan bid'ah yang sesat (*bid`atu ḍalâlah*).

Apa jua yang menyalahi perintah Allâh dan RasulNya ﷺ: itu termasuk dalam perkara yang dikutuk dan dipersalahkan. Dan apa jua yang masuk dalam keumuman Allâh atau RasulNya ﷺ perintahkan atau galakkan: maka itu termasuk dalam hal-ehwal yang dipuji. Apa jua yang tiada amalan sebelum ini seperti terlampau pemurah atau berbuat baik – seumpama itu termasuk dalam perlakuan dipuji. Tidak dibenarkan beranggapan perkara seumpama itu sebagai menyalahi Shari'at kerana Rasulullah ﷺ telah menyebutkan bahawa amalan sedemikian itu diberi ganjaran: "Sesiapa yang memulakan sesuatu amalan kebaikan dalam Islâm (*man sanna fil-islâmi sunnatan ḥasana*) memperolehi ia ganjarannya dan ganjaran sekalian orang yang melakukannya". Begitu juga sebaliknya Baginda ﷺ bersabda sesiapa yang

8 Ibn al-`Arabî, *`Āriḍat al-Aḥwadhî* (10:146-147)

9 Ibn Ḥazm, *al-Iḥkâm fî Uṣûl al-Aḥkâm* (1:47)

memulakan amalan jahat dalam Islâm (*waman sanna fil-islâmi sunnatan sayyi'atan*) memikul dosanya dan dosa sekalian mereka yang melakukannya."[10] Begitulah apabila perlakuan itu bertentangan dengan apa yang diperintahkan Allâh dan RasulNya .... Dengan maksud inilah ḥadîth yang menyebut "setiap yang baharu itu sesat"[11] sepatutnya difahami: maksud Baginda ialah, apa jua yang bercanggah dengan asas-asas Shari'at dan menyalahi Sunnah.[12]

(f) Klasifikasi Imam al-Izz Ibn `Abdul Salâm

Shaykhul Islâm, Sulṭân al-`Ulâmâ' Imâm al-`Izz Ibn `Abd al-Salâm juga berkata berhubung dengan perkara yang sama:

Di sana ada beberapa jenis perkara baharu (*bid'ah*). Pertama, ialah yang apa yang tidak dilakukan di awal kedatangan Islam namun Shari'at nyatakannya sebagai terpuji atau wajib. Yang kedua lagi ialah yang tidak dilaksanakan di awal Islam namun Shari'at mengharamkannya dan dibenci. Yang ketiga ialah perkara yang tidak dilakukan di awal Islam dan Shari'at mengharuskan.[13]

Di tempat lain beliau menyebut bahawa Bid'ah itu ada lima jenis, sama sepertimana yang diputuskan para fuqaha dalam amalan perbuatan seeorang, iaitu: Wâjib, Ḥarâm, Sunat (mandûb), Makrûh, dan Harus (mubâh).[14]

(g) Sokongan Imam Nawawî terhadap Klasifikasi Imam al-Izz

Sheikhul-Islâm, Imâm al-Nawawî menyebut:

Bid'ah mengikut Shari'at ialah mereka sesuatu yang tidak pernah wujud di zaman Rasulullah dan ianya dibahagikan kepada "baik" dan buruk" (*wahya munqasimatun ilâ ḥasanah wa qabîḥah*).

---

[10] Diriwayatkan dari Jarîr ibn `Abd Allâh al-Bajalî oleh Imam Muslim, al-Tirmidhî, al-Nasâ'î, Ibn Mâjah, Aḥmad, dan al-Dârimî. Juga diriwayatkan dengan kalimah yang hampir sama dari Abû Hurayrah oleh Ibn Mâjah and Aḥmad; dari Abû Juḥayfah oleh Ibn Mâjah; dan dari Hudhayfah oleh Imam Aḥmad.

[11] Diriwayatkan dari al-`Irbâd. ibn Sâriyah oleh al-Tirmidhî (hasan sahih), Abû Dâwûd, Ibn Mâjah, Aḥmad, al-Dârimî, Ibn Ḥibbân (1:178-179 #5 ṣaḥîh.), al-Ḥâkim (1:95-97= edisi 1990 1:174-177) – menyatakan ianya sahih, sementara al-Dhahabî mengesahkannya – dan di dalam *al-Madkhal ilâ al-Ṣaḥîh*. (hal. 80-81), al-âjurrî dalam *al-Sharî`ah* (hal. 54-55 #79-82= hal. 46 ṣaḥîh), Ibn Abî `âṣim di dalam *al-Sunnah* (hal. 29 #54 sahih.), al-Ṭaḥâwî di dalam *Mushkil al-âthâr* (2:69=3:221-224 #1185-1187 sahih), Muḥammad ibn Naṣr al-Marwazî di dalam *al-Sunnah* (hal. 26-27 #69-72 ṣaḥîh.), al-Ḥârith ibn Abî Usâma dalam *Musnad*nya (1:197-198), al-Rûyânî dalam *Musnad*nya (1:439), Abû Nu`aym dalam *Ḥilyat al-Awliyâ'* (1985 ed. 5:220-221, 10:115), al-Ṭabarânî dalam *Musnad al-Shâmiyyîn* (1:254, 1:402, 1:446, 2:197, 2:298) dan *al-Kabîr* (18:245-257), al-Bayhaqî dalam *al-Sunan al-Kubrâ* (10:114), *al-Madkhal* (hal. 115-116), *al-I`tiqâd* (hal. 229), dan Shu`ab al-'mân (6:67), al-Baghawî yang mengesahkan ianya ḥasan dalam *Sharḥ al-Sunnah* (1:205 #102 isnâd sahih), Ibn al-Athîr dalam *Jâmi` al-Uṣûl* (1:187, 1:279), Ibn `Asâkir dalam *al-Arba`în al-Buldâniyyah* (hal. 121), Ibn `Abd al-Barr dalam *al-Tamhîd* (21:278-279) dan *Jâmi` Bayân al-`Ilm* (2:924 #1758) di mana beliau mengesahkan ianya sahih, dan lain-lain.

[12] Ibn al-Athîr, *al-Nihâya* (1:79 'b-d-`).

[13] Ibn `Abd al-Salâm, *al-Fatâwâ al-Mawṣiliyyah* (hal. 129).

[14] Ibn `Abd al-Salâm, *al-Qawâ`id al-Kubrâ* (2:337-339) cf. al-Nawawî dalam *al-Adhkâr* (cetakan Thaqâfiyyah. hal. 237) dan *Tahdhîb al-Asma' wal-Lughât* (3:20-22), al-Shâṭibî dalam *al-I`tiṣâm* (Beirut, 1:188), al-Kirmânî in *al-Kawâkib al-Darârî* (9:54), Ibn Ḥajar dalam *Fath. al-Bârî* (13:253-254), al-Suyûṭî, mukaddimah beliau pada *Ḥusn al-Maqṣid* dalam *al-Ḥâwî lil-Fatâwâ*; al-Haytamî, *Fatâwâ Ḥadîthiyya* (hal. 150), Ibn `âbidîn, *Radd al-Muḥtâr* (1:376) dan lain-lain.

Sheikh, dan Imâm sekalian ilmu-ilmu Islam yang pelbagai yang disepakati kehebatannya iaitu, Abû Muḥammad `Abdul-`Azîz ibn `Abdul Salâm – Moga-moga Allâh mengasihaninya! – menyebut di akhir buku beliau, *al-Qawâ `id* [al-Kubrâ]:

"Bid'ah itu terbahagi kepada perkara-perkara wajib (*wâjibat*), Haram (*muḥarramat*), Sunat (*mandûbat*), Makruh (*makrûhat*), dan Harus (*mubâḥat*). Jalan untuk menilai sesuatu Bid'ah itu ialah dengan melihat berpandukan kaedah Shari'at (*qawâ'id al-sharî'ah*). Jika ianya jatuh dalam kategori kewajiban (îjâb) maka jadilah ia Wajib, jika ia termasuk dalam keharaman maka jadilah ia Haram; jika digalakkan maka jadilah ia Sunat, dikeji maka jadilah ia Makruh dan seterusnya yang selainnya ialah Harus.[15]

(h) Sokongan Ibn Ḥajar terhadap Imam al-Izz

Ḥâfiz Ibn Ḥajar berkata:

Akar kata perkataan 'bid'ah' itu ialah sesuatu yang direka tanpa ada duluannya sebelum ini. Ianya digunakan dalam Shari'at sebagai lawan kepada Sunnah, dan oleh itu dikeji. Jika diteliti, sekiranya ianya termasuk dalam apa yang digalakkan oleh Shari'at, maka ia termasuk dalam bid'ah baik (*bid'ah hasanah*), dan jika ia termasuk dalam perkara yang dikeji maka ianya adalah bid'ah buruk (*mustaqbaḥah*). Selain daripada itu ianya diharuskan (*mubâḥ)*. Ianya juga boleh dibahagikan kepada lima kategori.[16]

(i) *Iṭṭifaq* 'Ulama' berhubung Klasifikasi Imam al-Izz

Para ulama' dalam empat Mazhab bersetuju dengan klasifikasi lima hukum bagi Bid'ah yang dibuat oleh Imam al-Izz sepertimana yang telah disebutkan di atas, dengan turut dipersetujui oleh majoriti besar para 'ulama' terkemudian setiap Mazhab seperti berikut:

(1) Di kalangan 'ulama Mazhab Ḥanafî: al-Kirmânî, Ibn `âbidîn, al-Turkmânî, al-`Aynî, dan al-Tahânawî.[17]

(2) Di kalangan 'ulama Mazhab Mâlikî: al-Ṭurṭûshî, Ibn al-Ḥâjj, al-Qarâfî, dan al-Zurqânî, kecuali al-Shâṭibî yang cuba menafikannya dengan mendakwa klasifikasi Imam al-Izz itu sebagai "bid'ah tanpa ada dalil dalam Shari 'at"![18]

---

[15] Al-Nawawî, *Tahdhîb al-Asmâ' wal-Lughât* (3:20-22).

[16] Ibn Hajar, *Fath. al-Bârî* (cetakan 1959 5:156-157= cetakan 1989 4:318).

[17] Al-Kirmânî, *al-Kawâkib al-Darârî Sharḥ Ṣaḥîḥ al-Bukhârî* (9:54), Ibn `âbidîn, *Ḥâshiya* (1:376, 1:560); al-Turkmânî, *al-Luma` fîl-Ḥawâdith wal-Bida`* (Stuttgart, 1986, 1:37); al-Tahânawî, *Kashshâf Isṭilâh.at al-Funûn* (Beirut, 1966, 1:133-135); al-`Aynî, `Umdat al-Qârî dalam *al-Ḥimyarî*, *al-Bid`at al-Ḥasanah* (hal. 152-153).

[18] Al-Ṭurṭûshî, *Kitâb al-Ḥawâdith wa al-Bida`* (hal. 15, hal. 158-159); Ibn al-Ḥajj, *Madkhal al-Shar` al-Sharîf* (Cairo, 1336/1918 2:115); al-Qarâfî, *al-Furûq* (4:219) cf. al-Shâṭibî, *al-I`tiṣâm* (1:188-191); al-Zurqânî, *Sharḥ al-Muwaṭṭa'* (1:238). I`tiṣâm Imam al-Shâṭibî' telah diedarkan semula oleh dua tokoh Wahabi: Rashîd Riḍâ dan kemudiannya Salîm Hilâlî. Wahhâbî yang ketiga ialah Muḥammad `Abdul Salâm Khaḍir al-Shuqayrî – iaitu anak murid kepada Rashid Riḍa. Al-Shuqayrî adalah pengarang *al-Sunan wal-Mubtada`ât al-Muta`alliqah bil-Adhkâr wal-Ṣalawât* yang beliau penuhi dengan pelbagai cerita-cerita dongeng yang tidak dapat disahkan, yang kemudiannya beliau mengecamnya tanpa berlengah.

(3) Sepakat (*ijma'*) di kalangan sekalian ulama' Mazhab Shâfi`î.[19]

(4) Keengganan menerimanya di kalangan ulama Mazhab Ḥanbalî yang terkemudian, dengan mengubah istilah Imam al-Shâfi`î dan Imam al-Izz ibn `Abdul-Salâm dengan masing-masing membawa maksud "bid'ah dari segi bahasa" (*bid'ah lughawiyya*) dan "bid 'ah dari segi syarak" (*bid'ah shar`iyyah*). Walaupun ini tidak tepat, mereka cuba memadankan apa yang Imam al-Shâfi`î' sebutkan sebagai "dibenarkan" dan "dikeji".[20] Inilah pendekatan yang sering dibawa oleh golongan Wahabi dengan memecah-mecahkan sesuatu isu sepertimana berlaku dalam isu bid'ah ini, walaupun sepatutnya pendekatan sebenar ialah berpandukan klasifikasi yang telah dibuat oleh majoriti ulama' (*jumhûr*).

Shaykh Muḥammad Bakhît al-Muṭî`î menyimpulkan:

> "Bid 'ah dari segi Syarak ialah yang sesat dan dicela; adapun bid'ah yang para 'ulama membahagikan kepada kepada Wajib dan Haram dan seterusnya itu, adalah Bid'ah dari segi bahasa, yang lebih luas dari Bid'ah dari Syarak kerana Syarak itu juga sebahagian darinya."[21]

Al-Shawkânî merumuskan di dalam *Nayl al-Awṭâr* iaitu asas kepada pembahagian bid'ah adalah "baik" dan "buruk", dan inilah pandangan yang paling kukuh dan kuat sekali.[22]

Memadailah apabila majoriti Imam Mujtahid dari kalangan Salaf menyatakan sedemikian berdasarkan dalil-dalil al-Qur'ân and Sunnah, walau apapun yang dikatakan oleh ulama' terkemudian – samada oleh 'ulama bakal murajjih' seperti al-Shawkânî atau 'ulama bakal penyunting' seperti al-Shâṭibî. Kerana pendirian ini telah disepakati (*ijma'*) di kalangan para ulama' Mazhab al-Shâfi`î dan juga selari dengan pesanan Rasulullah ﷺ agar kita mengikuti jalan para Mu'min dan mengikut pendapat [ulama'] ramai.

> "**Dia bukanlah seorang Imâm dalam `Ilmu apabila mengikut pandangan yang ganjil/terpencil (shâdhdh)**
>
> (`Abdul-Raḥmân ibn Mahdî).

Dan Allah jua Yang Maha Mengetahui

***

Nirmanas/20060322
Source: http://www.livingislam.org/n/sdb_e.html

---

[19] Abû Shâma, *al-Bâ`ith `alâ Inkâr al-Bida` wa al-Ḥawâdith* (Riyad: Dâr al-Raya, 1990, hal. 93, cetakan Cairo hal. 12-13) dan juga apa yang ditelah disebut sebelum ini. Perhatian: "*ijmâ`* adalah lebih menyeluruh dari "*ittifâq*" dan ianya mengikat dari segi hukum.

[20] Ibn Rajab, *al-Jâmi` fîl-`Ulûm wal-Ḥikam* (2:50-53), dan Ibn Taymiyyah memperkatakan tentang bid`ah dalam kitab beliau *Iqtiḍâ' al-Ṣirât. al-Mustaqîm Mukhâlafat Aṣḥâb al-Jaḥîm*. Ini juga merupakan pendirian Ibn Kathîr, lihat tafsiran beliau pada ayat 117 Surah al-Imrān, dalam Tafsîrnya. Beliau sependirian dengan gurunya, Ibn Taimiyyah.

[21] Bakhît, *Fatâwâ Ḥadîthiyyah* (hal. 205).

[22] Al-Shawkânî, *Nayl al-Awṭâr* (4:60).

Komentar Penterjemah

- Jelas sekali berdasarkan dalil-dalil yang dikemukakan di atas membuktikan bahawa para ulama' di kalangan empat Mazhab Ahlul Sunnah wal Jamaah, secara majoritinya, (manakala *ijma'* di kalangan ulama Mazhab Shafi'e) telah menerima pembahagian bahawa di sana ada dua bentuk bid'ah, iaitu yang 'baik'(*ḥasanah*) dan yang 'buruk' (*sayyi'ah/ḍalalah*). Ini sekaligus menolak pandangan ganjil dan keseorangan (*shadhdh*) Imam al-Shatibi dalam *I'tisom*nya, yang menentang pembahagian bid'ah sedemikian, dan juga pandangan mereka yang bersamanya yang mendakwa semua 'perkara baharu' itu bid'ah sesat (*bid'ah ḍalalah/sayyi'ah*) belaka.

- Adapun mereka yang mengemukakan hujah-hujah para Imam Mazhab dan imam-imam besar lain yang kononnya menolak dan menentang amalan yang dikatakan "bid'ah", penolakan para Imam itu sebenarnya adalah terhadap *bid'ah dalalah*, iaitu bid'ah yang bertentangan dengan Shari'at, kerana para imam-imam ini dalam masa yang sama di tempat yang lain jelas sekali mengakui dan menerima wujudnya dua kategori bid'ah: baik dan buruk.

- Dakwaan bahawa kalimah "bid'ah" yang diungkapkan oleh Saidina Umar r.a. hanya bermaksud 'bid'ah dari segi bahasa', dan justeru itu sekalian para ulama telah tersilap faham merupakan suatu tanggapan memperlekehkan keilmuan dan kepakaran bahasa para ulama' besar seperti Imam Shafi'e, Imam al-Ghazali, Imam al-Izz dan lain-lain, seolah-olah mereka ini jahil tidak tahu membezakan antara 'bid 'ah dari segi bahasa' dan 'bid'ah dari segi syarak'. Imam Mazhab, Mujtahid Mutlaq, Hujjatul Islam, Sheikhul Islam dan Sultan al-'Ulama' adalah antara gelaran-gelaran yang diberikan terhadap para ulama ini sudah cukup menggambarkan kehebatan keilmuan dan kewibawaan mereka.

- Perlu kita akui bahawa para ulama' silam teramat mengerti dan arif apa yang dimaksudkan oleh Saidina Umar r.a. dengan ungkapan kalimah "bid'ah" itu . Mereka juga tahu dan amat mengerti bahawa Rasulullah s.a.w. sendiri pernah melakukan Solat Terawih secara berjemaah untuk dua malam pertama di bulan Ramadhan sepertimana Hadith Aisyah r.a. yang diriwayatkan oleh Bukhari dan Muslim. Namun mereka tetap menggunakan hujah perlakuan Saidina Umar itu untuk mengatakan bahawa di sana ada *bid'ah hasanah* dan *bid'ah ḍalalah*. Adalah sesuatu yang ganjil tiba-tiba ada 'ulama *mutaakhir* termasuk ulama' kurun ke-20 ini mula mempertikaikan dan menolak hujah para ulama besar seperti Imam Shafi'e, Imam Ghazali dan lain-lain yang telah menggunakan kata-kata Saidina Umar itu tadi sebagai dalil mereka.

- Setiap amalan dalam masyarakat kita perlu dinilai dan diteliti dengan cermat berdasarkan al-Qur'an dan al-Sunnah. Ada ketikanya amalan mereka itu merupakan *bid'ah hasanah*, ada juga ketikanya *bid'ah dalalah* dan *khurafat* yang mesti ditentang, dan ada juga ianya merupakan persoalan *khilafiyyah* (perbezaan pendapat di kalangan 'ulama'). Adalah terlalu cetek pemikiran melabelkan semua perlakuan yang tiada *naṣṣ* khusus mengenainya, di dalam satu bakul yang sama sebagai *bid 'ah dalalah* atau *sayyiah.*

Dan Allah jua Yang Maha Mengetahui